

Covid-19 Salgınının Ekonomik Etkisinin Sektörel Bazlı ve Genel Belirsizlik Endeksleriyle İncelenmesi ve Sektörel Acil Önlem Önerileri

Dr. Öğr. Üyesi Ali Yavuz POLAT

Abdullah Gül Üniversitesi

Koronavirüs (Covid-19) salgını dünyada modern zamanlarda görülen en büyük sağlık krizlerinden birisidir. Ancak salgın sadece bir sağlık krizi olarak kalmamış tüm dünyayı etkileyen küresel, ekonomik ve sosyal krize dönüşmüştür. Birçok sektörde üretim durmuş, gelir etkisi ile tüketim ciddi ölçüde azalmıştır. Covid-19 salgınının oluşturduğu ekonomik kriz son 40 yılda gerçekleşmiş ekonomik krizler ve felaketlerden çok daha büyüktür. Pandeminin sebep olduğu/olacağı küresel krizin daha önceki küresel krizlere göre çok daha derin ve kalıcı olacağı tahmin edilmektedir. Dünya ekonomisi 2020'de %4,0 küçülmüştür ki bu oran küresel finansal krizdeki daralmanın yaklaşık iki katıdır (Oxford Economics, 2020). Salgının oluşturacağı şokların etkisi ve süresi net olarak bilinemediği ve tahmin edilemediği için ekonomilerde yüksek oranda belirsizliğe yol açmıştır (Ludvigson et al. 2020). Bilindiği üzere belirsizlik hem tüketim hem de yatırımların ertelenmesine ve dolayısıyla ekonomik daralmaya sebep olur (Bloom, 2009). Firmalar açısından bakıldığında salgının ne kadar süreceği, tedarik zincirlerinin onarılıp onarılamayacağı halen net değildir. Ayrıca bireylerin gelirleri ekonomik aktivitenin yavaşlaması sonucunda azaldığı gibi salgının oluşturduğu belirsizlik ortamı bireylerin harcamalarını daha da kısımlarına sebep olmaktadır. Bu yüzden belirsizlik seviyesinin hassas bir göstergesi ile ölçülmesi önem arz etmektedir. Bu proje ile sektörel bazlı (hizmet, perakende ve inşaat) ve genel belirsizlik endeksleri (ekonomik ve reel) oluşturulmuştur. Bu endeksler Türkiye'deki önemli politik ve ekonomik olaylarda ani artışlar göstermektedir. Yani oluşturulan endeksler, reel aktiviteyi önemli ölçüde etkileyen belirsizlik artışlarını hassas olarak ölçebilmektedir. Projenin ikinci kısmında Covid-19 salgınının reel ekonomi üzerindeki etkisi belirsizlik endeksleri üzerinden analiz edilmiştir. Oluşturulan yapısal vektör oto regresyon (SVAR) modelleri ile belirsizliğin hem toplam sanayi üretimine hem de her sektördeki üretimi üzerinde nasıl bir etki oluşturduğu gösterilmiş ve tartışılmıştır. Sonuçlar göstermektedir ki, belirsizlikteki bir artış reel aktiviteyi düşürmektedir. Bu sonuç teorik olarak belirsizliğin ekonomiyi yavaşlatacağı argümanını ampirik olarak desteklemektedir. Covid-19'un oluşturduğu belirsizlik, tüm zamanlar içinde en yüksek ve ani belirsizlik artışına sebep olmuştur ve reel aktivite üzerinde şiddetli bir negatif etkisi olmuştur. Projemizde oluşturduğumuz

belirsizlik endeksleri ve analizler sayesinde spesifik mali yardım paketlerinin hangi sektörlerde nasıl bir etki oluşturulabileceği tahmin edilebilir. Ayrıca elde edilen endeksler, politika yapımında önemli bir gösterge araç olarak kullanılabilir. Oluşturduğumuz sektörel ve genel belirsizlik endeksleri ilerideki projeler ve politikalar için de önemli bir kaynak teşkil edecektir. Daha ayrıntılı sektörel politikalar geliştirebilmek, salgın geçtikten sonra Türkiye'nin jeopolitik avantajını kullanarak üretim merkezi olabilmesi ve tedarik zincirinde aktarma merkezi olabilmesi için belirsizliğin oluşturduğumuz endeksler gibi hassas göstergeler ile ölçümlenmesi önemli bir gerekliliktir.